

Asia: VN/11401/2022

Lausuntopyyntö: Arviomuistio hyödyllisyysmallilaista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriölle

Asia: Arviomuistio hyödyllisyysmallilaista/Lausuntopyyntö

SUOMEN PATENTTIASIAMIESYHDISTYS RY:N LAUSUNTO

Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry kiittää mahdollisuudesta saada lausua tässä asiassa.

Vastaukset arviomuistion lopussa esitettyihin kolmeen kysymykseen:

1) Onko hyödyllisyysmallilakia mahdollista muuttaa siten, että siihen liittyvät haittavaikutukset vähenisivät ilman että samalla menetetään järjestelmästä koituvat hyödyt (ts. ilman että järjestelmästä tulee päällekkäinen patenttijärjestelmän kanssa)?

Hyödyllisyysmallilakiin tehtävät muutokset, jotka vähentäisivät järjestelmän haittavaikutuksia, johtavat useilta osin siihen, että hyödyllisyysmallisuoja alkaa muistuttaa yhä enemmän

patenttisuojaa. Tällainen kehitys voisi lopulta tehdä hyödyllisyysmallijärjestelmästä päällekkäisen patenttijärjestelmän kanssa, mikä sinällään ei ole toivottavaa.

Toisaalta suojapiirin kaventaminen siten, että hyödyllisyysmallin suojavaatimuksen kattavuus olisi suppeampi kuin patentilla, olisi erittäin haastavaa toteuttaa lainsäädännöllisesti. Vaikka tavoite on perusteltu, käytännön toteutus voisi jäädä abstraktiksi ja vaikeasti tulkittavaksi, mikä ei välttämättä parantaisi oikeusvarmuutta. Koska suojapiirin tarkkaa määrittelyä olisi vaikea toteuttaa konkreettisesti ja oikeuskäytäntöä riittävästi ohjaavasti, on todennäköistä, että tällaisen muutoksen käytännön hyödyt jäisivät vähäisiksi. Tämä tarkoittaa, että lakimuutokset, jotka pyrkivät vähentämään päällekkäisyyttä ja haittavaikutuksia, johtavat helposti suojamuodon muuttumiseen entistä enemmän patentin kaltaiseksi tai entistä vaikeammaksi tulkita. Tällainen kehitys ei palvelisi hyödyllisyysmallilain alkuperäistä tarkoitusta.

On perusteltua olla tekemättä sellaisia muutoksia, jotka veisivät hyödyllisyysmallin liiaksi lähelle patenttisuojan rakenteita. Haittavaikutuksia on tärkeä arvioida ja pyrkiä minimoimaan, mutta tämä ei saa tapahtua alkuperäisen tarkoituksen ja järjestelmän ominaispiirteiden kustannuksella.

2) Tulisiko hyödyllisyysmallilakia uudistaa siten, että siihen tehtäisiin merkittäviä muutoksia, kuten keksinnöllisyyden tason nostaminen samalle tasolle patentilta vaadittavan keksinnöllisyyden tason kanssa?

Hyödyllisyysmallilta edellytetyn keksinnöllisyyden taso voisi olla nykyistä selkeämmin määritelty, esimerkiksi selkeä keksinnöllisyyden kriteeristön avulla. Tämä voisi johtaa selkeämpään ja yhtenäisempään oikeuskäytäntöön, helpottaisi keksinnöllisyyden arviointia ja mahdollisesti vähentäisi oikeudellisia kiistoja suojan kattavuudesta. Keksinnöllisyyden tason nostaminen hyödyllisyysmallissa patentin tasolle taas lisäisi hyödyllisyysmallisuojan ja patenttisuojan päällekkäisyyttä, ja näin poistaisi käytännössä yhden keskeisimmistä eroista näiden kahden suojamuodon välillä, mikä voisi vähentää hyödyllisyysmallin etua patenttiin nähden sekä hyödyllisyysmallisuojan itsenäistä merkitystä ja käyttöarvoa.

Hyödyllisyysmallin erityinen etu on ollut se, että se tarjoaa suojan keksinnöille, jotka eivät täytä patentoinnin korkeampia vaatimuksia keksinnöllisyyden osalta. Jos tämä ero poistetaan, menettää hyödyllisyysmallijärjestelmä yhden keskeisimmistä olemassaolonsa oikeutuksista. Vaikka tällainen uudistus olisi mahdollinen ja sillä voisi olla positiivisia vaikutuksia oikeusvarmuuteen, on tärkeää huomioida, että tämä toimenpide vähentäisi merkittävästi hyödyllisyysmallijärjestelmän eroa patenttijärjestelmästä. Tämä voisi tehdä hyödyllisyysmallijärjestelmästä vähemmän houkuttelevan erityisesti niille toimijoille, jotka hyötyvät nykyisen järjestelmän nopeudesta, huokeudesta ja joustavuudesta. Suomen kielen käyttövaatimuksen säilyttämisellä nykyisellään myös vähennetään väärinkäyttöriskiä.

Hyödyllisyysmallilakia voisi uudistaa siten, että hyödyllisyysmalli olisi pakko tutkia PRH:ssa tehtävän uutuustutkimuksen avulla, ennen hyödyllisyysmallin käyttöä kolmatta osapuolta i.e. potentiaalista loukkaajaa vastaan. Tällöin pelkän rekisteröinnin saisi edelleen helposti ja nopeasti, mutta kolmansia osapuolia ei voisi niin helposti lähestyä sellaisella hyödyllisyysmallilla, joka ei välttämättä täytä uutuudelle ja keksinnöllisyydelle asetettuja edellytyksiä. Muuten nopean rekisteröinti-/ilmoitusmenettelyn säilyttäminen mahdollistaa hyödyllisyysmallille ominaisten etujen säilyttämisen patenttiin nähden. Tämä myös säästäisi PRH:n tutkijaresurseja patenttihakemusten käsittelyyn, joille on tärkeää saada 1. tutkimustulos hyvissä ajoin etuoikeusvuoden aikana ennen investointipäätöstä kansainväliseen patentointiin. Tutkitun hyödyllisyysmallin kohdalla, hyödyllisyysmallin mitätöinti- ja kumoamismenettelyjä voitaisiin myös tuoda linjaan patentin väite ja kumoamismenettelyiden kanssa.

3) Tulisiko hyödyllisyysmallilaki kumota riittävällä siirtymäajalla (esim. 10 vuotta)?

Hyödyllisyysmallin säilyttämistä puoltaa se, että hyödyllisyysmalli on pk-yrityksille tärkeä edullinen ja matalan kynnyksen suojamuoto. EU-komission IP-toimintasuunnitelmassa ja kansallisessa IPR-strategiassa pk-yritysten tukemista nostettu erityisesti esiin. IPR-strategian tavoitetilassa 2030 mm. ”Suomalaiset pk-yritykset hallinnoivat ja hyödyntävät aktiivisesti IP-oikeuksiaan kansallisesti ja kansainvälisesti tiedostaen samalla muiden yritysten omistamien IP-oikeuksien toimintavapauden rajoitukset.”. Tammikuun 2019 ja heinäkuun 2024 välillä hyödyllisyysmallin hakijoista 91% oli suomalaisia. Tämän suojamuodon poistaminen heikentäisi suomalaisten pk-yritysten mahdollisuuksia suojata tuotekehityksensä tuotoksia ja puuttua vastaavan toteutuksen kopioivien tuotteiden tuloon Suomen markkinoille. Toki on valitettavaa, että alkuperäiset tavoitteet eivät ole täyttyneet, ja paikallaan olisi eri IPR-toimijoiden kautta parantaa pk-yritysten tietoisuutta tästä suojamuodosta.

Arviomuistion perusteella voidaan myös päätyä ratkaisuun, että hyödyllisyysmallilain kumoaminen olisi järkevä ratkaisu pitkällä aikavälillä. Jos päädytään hyödyllisyysmallijärjestelmän poistamiseen ja hyödyllisyysmallilain kumoamiseen, on perustellusti tärkeää säätää lain kumoamiselle riittävän pitkä, esim. 10 vuoden siirtymäaika. Tämä siirtymäaika antaisi yrityksille ja yksityishenkilöille riittävästi aikaa sopeutua muutoksiin ja harkita vaihtoehtoisia suojamuotoja keksinnöilleen. Lain kumoaminen voisi yksinkertaistaa ja selkeyttää immateriaalioikeusjärjestelmää Suomessa, mikä voisi pitkällä aikavälillä edistää innovaatioiden kehittämistä ja hyödyntämistä. Kumoamispäätöksen tulisi kuitenkin perustua kattavaan arvioon siitä, kuinka paljon nykyinen järjestelmä todellisuudessa hyödyttää suomalaisia keksijöitä ja yrityksiä, ja miten patenttijärjestelmä voisi ottaa vastaan hyödyllisyysmallin suojan piiriin kuuluvat keksinnöt. Hyödyllisyysmallilain kumoaminen tulisi tehdä huolellisen harkinnan ja kattavan vaikutusarvion perusteella, ja mahdollisen kumoamisen yhteydessä tulisi varmistaa, että siirtymävaihe toteutetaan sujuvasti.

On myös huomioitava, että hyödyllisyyssmallilain kumoaminen tulisi kohtaamaan vastustusta erityisesti pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä sekä yksityisiltä keksijöiltä, jotka ovat käyttäneet järjestelmää tehokkaasti suojatakseen keksintöjään. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että siirtymäajan aikana tarjotaan riittävästi tukea ja ohjausta näille toimijoille, jotta he voivat hyödyntää patenttijärjestelmää tai muita immateriaalioikeussuojan muotoja tehokkaasti.

Helsinki, 19. päivänä syyskuuta 2024

Kunnioittavasti,

SUOMEN PATENTTIASIAMIESYHDISTYS R.Y.

Veli-Matti Kärkkäinen

Puheenjohtaja

Kärkkäinen Veli-Matti
Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry